

SAKRAMENTALNOST CRKVE

Lic. Josip KOLANOVIĆ

Crkva, ispitujući na II vatikanskom saboru samu sebe, dublje je proniknula u svoju narav te postala svjesnija poslanja koje treba da izvrši u suvremenom svijetu. Jedna od novosti u tom osvješćavanju Crkve jest i ideja sakramentalnosti.¹ Dogmatska konstitucija »Lumen gentium« odmah na početku ističe da je »Crkva u Kristu kao sakrament ili znak i oruđe intimnog sjedinjenja s Bogom i ujedinjenja cijeloga ljudskog roda«.² To se tvrdi za Crkvu i na još dva mjesta istoga dokumenta.³ A značenje sakramentalnih čina Crkve naglašava se kroz čitavu Konstituciju.⁴

Promatranje Crkve kao sakramenta nije biblijska slika kao što su one koje donosi Konstitucija u br. 6. i 7, već je više pojam kojim možemo dublje izraziti samu narav Crkve kao božansko-ljudske zajednice, njezin odnos prema Ocu, Sinu i Duhu Svetomu te prema svima različitim grupama ljudi na svijetu kao i prema samom kozmosu. Ujedno u sebi sadrži bogati izvor za kerigmu.

Kad govorimo o sakramentalnosti Crkve, redovito pomišljamo na Crkvu ukoliko se u njoj svetkuju sedam sakramenata. Iz konstitucije »Lumen gentium« proizlazi da Crkva kao sakrament, a time i njezin sakramentalni značaj, ima dublje i šire značenje. Sakramentalnost Crkve se ne iscrpljuje u njezinom dijeljenju sakramenata, a niti se može

---

1. GONZALES HERNANDEZ, O., *La nuova coscienza della Chiesa*, u *La Chiesa del Vaticano II*, *Studi e commenti intorno alla Costituzione dogmatica »Lumen gentium«*. Opera collettiva diretta da G. BARAUNA, O. F. M., Firenze 1965, str. 247. Usp. CH. MÖLLER, *Il fermento delle idee nella elaborazione della Costituzione*, ondje, str. 187.

2. Dogmatsku konstituciju o Crkvi unaprijed citiramo »*De Ecclesia*«. Rimskim brojem navodimo poglavlje, prvim arapskim paragraf, a drugim arapskim odlomak paragrafa, I, 1.

3. Ondje II, 9, 3: »Bog je sazvaio one koji gledaju s vjerom u Krista, početnika spasenja i počelo jedinstva i mira i ustanovio Crkvu da bude svima i pojedincima vidljivi sakrament ovoga spasonosnog jedinstva«. — »Krist... je ustanovio svoje Tijelo, koje je Crkva, općim sakramentom spasenja« (VII, 48, 2). Usp. i *Konstituciju o sv. bogoslužju* I, 5, 2: »Iz Kristova je... boka, počto je usnuo na križu, poteklo divno otajstvo Crkve (totius Ecclesiae mirabile sacramentum)«; a *Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* IV, 45, 1 veli: »Svako naime dobro koje Božji narod za vrijeme svoga ovozemnog putovanja može pružiti ljudskom rodu proizlazi iz toga što je Crkva 'opći sakrament spasenja'«.

4. Usp. napose I, 3; I, 7; II, 11; II, 15; III, 21; III, 26.

nazvati osmim sakramentom.⁵ Crkva je kao cjelina sakramenat ukoliko kao vidljivi znak⁶ označuje nevidljivu milost spasenja, a ujedno je mjesto gdje se spasenje nalazi i ostvaruje te sredstvo kojim se drugima prenosi.

POVIJEST IZRAZA

Pojam Crkve kao sakramenta ne nalazimo izričito u Svetom pismu,⁷ a rijetko ga susrećemo i kod otaca. Sveti Ciprijan i sv. Augustin nazivlju Crkvu jedinom sakramentom, ali pod tim misle na valjano ili barem plodno dijeljenje sakramenata u zajednici gdje boravi Duh Sveti.⁸

U prošlom stoljeću je za razvoj tog pojma pridonio J. A. Möhler, poznati njemački teolog. Oslanjajući se na otačku predaju služi se analogijom utjelovljenja da protumači ujedinjenje duhovnoga i vidljivoga u Crkvi. Za njega je Crkva »trajna epifanija« Bogovjeka, »božansko-ljudska stvarnost u kojoj je ljudsko sredstvo i očitovanje božanskoga.«⁹ M. J. Schebeen naziva Crkvu »velikim sakramentom, sakramentalnim misterijem«, i to u njezinoj povezanosti s utjelovljenjem i euharistijom,¹⁰ a J. H. Oswald, njemački teolog prošlog stoljeća, za Crkvu kaže da je sakramenat ukoliko je sredstvo spasenja u najobuhvatnijem smislu riječi.¹¹

U dogmatsku konstituciju »Lumen genitum« izraz Crkva kao sakramenat ušao je pod utjecajem radova teologa našeg stoljeća, napose njemačkih. Poznata je knjiga O. Semmelrotha: *Die Kirche als Ur-Sakrament*,¹² u kojoj pisac gradi svu eklezijologiju na pojmu sakramenta. Karl Rahner nazivlje Crkvu isto tako »Ursakrament« i »Wurzelsakrament« (sacramentum radicale),¹³ a E. H. Schillebeeckx »sakramenat proslavljenog Krista«.¹⁴ Za H. Lubaca Crkva je naprosto »sakramenat Krista«¹⁵ ili »veliki sakramenat . . . sakramenat Isusa Krista«.¹⁶ Promatranju Crkve kao sakramenta mnogo su pridonijeli i radovi o teologiji zna-

5. Tridentski sabor osuđuje nauku po kojoj bi bilo više od sedam sakramenata. DS 1601 (844).

6. Usp. DS 3014 (1794).

7. Sam sadržaj poslanice Efežanima govori o Crkvi kao misteriju. Usp. WARNACH, V., članak *Kirche*, u BAUER, J., *Bibeltheologisches Wörterbuch*, II², Graz—Wien—Köln, 1962, str. 701—707.

8. CONGAR, Y. M. J., *Sainte Eglise*, Paris 1963 (*Unam Sanctam*), str. 622.

9. MÖHLER, *Symbolik*, München 1895, str. 333. Cit. P. SMULDERS, *La Chiesa sacramento della salvezza*, u *La Chiesa del Vaticano II*, str. 364.

10. SCHEBEEN, M. J., *I misteri del Cristianesimo*³, Brescia 1960, str. 550.

11. OSWALD, J. H., *Die dogmatische Lehre von den heiligen Sakramenten der katholischen Kirche*, Münster 1894, I², str. 12—13, cit. SMULDERS, nav. dj., str. 365.

12. Frankfurt am Main 1953. Talijanski prijevod: *La Chiesa sacramento di salvezza*, Napoli 1965. Usp. također SEMMELROTH, *Um die Einheit des Kirchenbegriffes*, u *Fragen der theologie heute*, Einsiedeln 1960, str. 319—335.

13. *Die Kirche und Sakramente (Quaestiones disputatae 10)*, Freiburg-Basel-Wien 1961.

14. *Le Christ sacramento de la rencontre de Dieu*, Paris (*Lex orandi*), 1960, str. 75—117.

15. *Catholicisme*, Les aspects sociaux du dogme⁵, Paris (*Unam Sanctam*) 1952, str. 50.

16. *Méditation sur l'Eglise*, Paris (Aubier) 1954, str. 175—203.

ka i misterija,¹⁷ kao i istraživanja teologa K. Rahnera i J. Ratzingera o dinamičnom u Crkvi.¹⁸

Sam izraz »Crkva kao sakrament« preporučivali su mnogi saborski oci na generalnim kongregacijama održanim od 30. rujna do 4. listopada 1963.¹⁹ A Mons Charue, potpredsjednik teološke komisije u službenoj relaciji 1. poglavlja Konstitucije na 81. generalnoj kongregaciji održanoj 16. rujna 1964. iznio je da su usprkos nekim protivljenjima ostale riječi »Crkva kao sakrament«, jer »sadržavaju tradicionalan pojam i izražavaju prikladnu i bogatu nauku«.²⁰

ANTROPOLOŠKO-KRISTOLOŠKI ZNAČAJ SAKRAMENTALNE EKONOMIJE

Da se shvati narav Crkve kao sakramenta i njezina sakramentalnost uopće, potrebno je uočiti značajke i potrebu znakova općenito u ljudskom životu. Čovjek izražava svoje misli i nakane posredstvom vidljivih znakova. Ali u ljudskom životu znak nije samo saopćavanje svoje nutrine drugoj osobi nego ujedno i poziv i ostvarivanje zajedništva. Zato znakovi općenito označuju i ostvaruju aktivnu suradnju onoga koji želi doći u dodir s drugim kao i prihvaćanje te suradnje sa strane onoga koji dolazi u dodir. U posebnu vrstu znakova kojima se označuje i ostvaruje susret čovjeka i Boga spadaju i sakramenti.

Zajedništvo čovjeka s Bogom može se ostvariti jedino Božjom inicijativom — pozivom na koji čovjek slobodno odgovori. Taj susret čovjeka i Boga zbiva se u vremenu i prostoru i određen je kategorijama »ovdje i sada«. Božji poziv je upravljen čovjeku u povijesti preko nekog vidljivog znaka — osobe ili djelovanja — i zato je po svojoj naravi sakramentalan.²¹ Čovjekov odgovor je isto tako vidljiv, jer se odražuje u njegovom vanjskom djelovanju. Ta vidljivost znaka — poziva i odgovora — potrebna je zbog same čovjekove tjelesnosti.

U ekonomiji spasenja svi Božji pozivi upravljeni čovjeku, redovito preko posrednika, vodili su konačnom pozivu u osobi Isusa Krista (usp. Hebr 1, 1). I Krist je svojim utjelovljenjem kao Objavitelj i Spasitelj vidljivo očitovanje Božje ljubavi (Tit 2, 11; 3, 4), a time ujedno poziv i sredstvo da ljudi dođu u definitivni susret s Bogom te postanu dionici njegova unutarnjeg troosobnog života.

Oni koji su susretali Krista vjerom, susretali su Boga. Zato Krist i kaže Filipu: »Tko je vidio mene, vidio je i Oca« (Iv 14, 9; usp. i 12, 45). Apostoli se stoga nisu trebali krstiti jer su bili u neposrednom susretu s Kristom — prasakramentom.

17. GUARDINI, *Sveti znakovi* [ciklostilom], Zagreb 1957; VAGAGGINI, C., *Il senso teologico della liturgia*, Roma 1958, str. 30 ss.; K. RAHNER, *Zur Theologie des Symbols*, u *Schriften zur Theologie* IV, Einsiedeln, 1962, str. 275—311. Usp. i spise O. Casela o misterijima.

18. K. RAHNER, *Das Dynamische in der Kirche*, (*Quaestiones disputatae* 5), Basel-Freiburg, Wien, 1958.

19. Kardinali Frings i Ritter, biskupi De Provencheres, Grauls, Guano i Van Dodewaard. Biskup Ramanantoanina dao je pismenu obranu toga izraza.

20. KLOPPENBURG B., *Votazioni e ultimi emendamenti della Costituzione*, u *La Chiesa del Vaticano II*, str. 192.

21. Usp. SCHILLEBEECKX, nav. dj., str. 30.

Za nas se postavlja pitanje: kako se spasenje — susret Boga i čovjeka — može ostvariti u vremenu od uzašašća do paruzije kada Krist nije vidljivo više među nama ljudima? Vječni Očev plan i dalje ostaje (1 Tim 2, 5) jer smo svi u njemu predodređeni (Kol 1, 15). Sâmo Kristovo utjelovljenje »propter nos homines et propter nostram salutem« trajni je čin. Na Kristovu poslušnost koju je očitovao u ime čitavog ljudskog roda Otac je odgovorio proslavom kojom je po uskrsnuću i uzašašću konačno »postavljen kao Gospodin i Svećenik na vijeke«. ²² Sjeđeći s desne Ocu, odsada može neprekidno djelovati na svakom mjestu i nastavljati spasiteljsko djelo po svome proslavljenom čovječstvu šaljući Duha kojim je ispunjen. Stoga je svojim učenicima i rekao: »Dobro je da ja odem« (Iv 16, 7) da bi mogao u proslavljenoj prisutnosti kod Oca ostvarivati svoju spasoposredničku djelatnost kroz sva vremena i na svakom mjestu (Rim 8, 34; 1 Iv 2, 2; Hebr 7, 25). I to svoje djelovanje Krist u sadašnjoj ekonomiji spasenja izvršuje po svojoj Crkvi koju je ustanovio da bude »opći sakrament spasenja«, ²³ tj. vidljivi organizam »po kojemu razlijeva na sve istinu i miilost«. ²⁴

CRKVA U KRISTU KAO SAKRAMENAT

Sakramentalnost Crkve sastoji se u prvom redu u njezinoj povezanosti i mističnom jedinstvu kao vidljive zajednice s Kristom. Ona je sakrament ukoliko je u Kristu. Konstitucija uspoređuje vezu Krist — Crkva s misterijem utjelovljene Riječi. »Jer, kako uzeta narav služi božanskoj Riječi kao živi organizam spasenja, na sličan način društveni organizam Crkve služi Kristovu Duhu koji je oživljuje«. ²⁵ Tim jedinstvom Krista i Crkve Krist ne prestaje posjedovati svoju određenu čovječju narav a niti vjernici gube svoju vlastitu osobnost i svoju vlastitu odgovornost.

To jedinstvo nije supstancijalno, nego akcidentalno. Ali ne smije se zaboraviti da je realnije od bilo kojeg drugog jedinstva u naravnom redu. Nazivljemo ga mističnim. Promatrana u ovom svome jedinstvu u Kristu, Crkva nije tek sredstvo ili neka ustanova spasenja. Ona je u prvom redu vidljiva zajednica uskrslog Krista te tako prostorno i vremensko produženje njegova utjelovljenja. Vidljivost ove zajednice očituje se u njezinoj institucionalnosti, hijerarhijskom uređenju kao i različitim zajednicama župskim i biskupijskim. Upravo po toj svojoj vidljivosti Crkva je kao zajednica znak i oruđe Božje prisutnosti i djelovanja u svijetu, što znači da očituje i ostvaruje Božje djelo spasenja »ovdje i sada«. Crkva je tako u Kristu ujedno božanska i ljudska, a u sebi ujedinjuje vidljivo i nevidljivo. Taj dvostruki aspekt Crkve u Konstituciji je opisan i biblijskim slikama: Crkva je zaručnica Kristova, kuća

22. De Ecclesia, I, 5, 2.

23. Ondje, IV, 48, 2.

24. Ondje, I, 8, 1.

25. Ondje.

i hram Božji²⁶, Tijelo Kristovo²⁷. Te i druge slike »označuju milosnu ontičku vezu Crkve kao vidljivog organizma s Kristom«²⁸.

Sama veza vidljive zajednice s proslavljenim Kristom ostvaruje se po Duhu koji Crkvu sjedinjuje²⁹, neprestano posvećuje, daje joj život³⁰ i uvodi u svu istinu. Crkva kao vidljiva zajednica je u Kristu jedan mistički organizam (usp. Gal 3, 28) upravo po tome što je dionica njegova Duha »koji, budući jedan te isti u Glavi i udovima, čitavo tijelo tako oživljuje, ujedinjuje i kreće da su sv. Oci mogli usporediti njegovo djelovanje s onim koji izvršuje u ljudskom tijelu životno počelo ili duša«³¹.

Jedan te isti Duh udružuje čitavo tijelo, ali u tome tijelu Crkve svaki pojedinac na sebi vlastiti način i u određenoj mjeri participira na slici Duha te prema funkciji koju vrši i karizmama koje su mu date biva organ Duha Svetoga u svijetu. Tako Crkva po svojim članovima postaje mnogostruko vidljivo očitovanje djelovanja Duha u sredini i vremenu u kojem živi.

SAKRAMENTI KAO OSOBNI SUSRET S USKRSLIM KRISTOM

Iz ovog temeljnog gledanja na Crkvu kao sakramenat, ukoliko je vidljiva zajednica proslavljenog Krista, možemo bolje shvatiti i njezinih sedam glavnih sakramentalnih akcija. Sakramenti omogućuju, ostvaruju i jačaju zajedništvo s Kristom. Ujedno po sakramentalnom karakteru osposobljavaju pojedine članove da nastave u svijetu poslanje Krista kao Svećenika, Proroka i Kralja³².

Sedam osnovnih sakramentalnih akcija Crkve zapravo su *djelovanje samoga uskrslog Krista* kojim se on susreće po Duhu sa svojom Zaručnicom te je neprestano posvećuje, čisti, čini da bude puna slave, bez ljage, bez nabora i bez ičega tomu slična, već da bude sveta i neporočna (usp. Ef 5, 26—27). Na taj način sakramenti grade Crkvu koja tako sve više postaje punina Kristova, a u Kristu i po Kristu sve više ulazi u zajednicu samoga troosobnog unutarnjeg božanskog života³³. Ovakvo naglašavanje sakramenata ima veliko značenje za shvaćanje kršćanskog života jer mu daje bitno eklezjalno-kristološko-trinitarni karakter.

Kristovo djelovanje po sakramentima ostvaruje se svaki put kada *zajednica vjerom* postavlja vidljive znakove koje je, barem u bitnom, Krist odredio. Time u svetkovanju sakramenata Crkva očituje svoju neprestanu ovisnost i podvrgavanje Ocu a ujedno očekuje odgovor Božje ljubavi. Taj odgovor poradi jedinstva Crkve s proslavljenim Kristom siguran je i djelotvoran te kažemo da sakramenti djeluju »ex opere

26. Ondje I, 6.

27. Ondje I, 7.

28. SEMMELROTH O., članak *Ursakrament*, u *Lexikon für Theologie und Kirche*, X2, 569.

29. *De Ecclesia* I, 7, 3; II, 13, 1.

30. Ondje I, 4, 1.

31. Ondje I, 7, 7.

32. Ondje II, 10—12; III, 21; IV, 34—36.

33. Ondje I, 4, 2.

operato«. Zato oni ne samo označuju nego i ostvaruju sjedinjenje Boga i čovjeka.

Sakramenti, promatrani kao djelotvorni znakovi susreta s proslavljenim Kristom, očituju nam se na taj način kao dijalog Boga i čovjeka u Kristu i po Kristu. Zato oni pretpostavljaju vjeru Crkve, izraz su kulta sa strane zajednice, a donose posvećenje sa strane Božje.

Prvi susret Boga i čovjeka po Kristu zbiva se u sakramentu krštenja, koje predočuje i ostvaruje naše sjedinjenje s Kristovom smrću i uskrsnućem. Čovjek Adamova roda odvaja se od vlasti grijeha i ulazi u zajednicu života uskrslog Krista, (usp. Rim 6).³⁴ Ali ova smrt starome čovjeku i ulaženje u novoga, Krista, treba da se ostvaruje sve više kroz čitav život te tako možemo govoriti o svakodnevnom egzistencijalnom krštenju.

Posebno mjesto u sakramentalnom životu Crkve ima euharistija. Dok su svi drugi sakramenti djelotvorni znakovi preko kojih se ostvaruje sjedinjenje s Kristom, euharistija je sama Kristova prisutnost po kojoj se na zajednici neprestano aktira uskrsno otajstvo smrti, uskrsnuća i uzašašća. Crkva u euharistiji po Kristu i s Kristom sebe prikazuje Ocu, a očitovanje Očevu da mu je dar Crkve mio i djelotvorni znak da prihvaća žrtvu Crkve jest euharistijsko blagovanje, kojim se proslava Glave ostvaruje i na udovima³⁵. Euharistija je anticipacija vječne gozbe i ujedno sve više ulaženje u misterij — Krista. Zato Konstitucija opisuje euharistiju kao izvor i vrhunac cijeloga kršćanskog djelovanja³⁶. Po njoj Crkva živi i raste³⁷ a najbolje ostvaruje jedinstvo vjernika s Kristom i među sobom³⁸.

Kao posebna novost II vatikanskog sabora gledom na sakramentalne čine Crkve jest sakramentalni karakter biskupskog posvećenja³⁹. Po punini sakramenta reda koji se daje u biskupskom posvećenju biskupi postaju vidljivi i djelotvorni znak Kristov tako da »po njihovoj odličnoj službi svima narodima propovijeda riječ Božju«, dijeli sakramente vjere, upravlja i uređuje narod Novoga zavjeta »u njegovu putovanju prema vječnoj blaženosti«⁴⁰. Biskupi u zajednici s papom nastavljaju apostolsku službu posvećivanja, poučavanja i upravljanja. Po njima i u vezi s njima Kristovo djelovanje proteže se i preko sedam glavnih sakramentalnih akcija: u propovijedi, kultu i upravljanju. Oni su vidljivi i djelotvorni znak apostolske sukcesije.

SAKRAMENTALNOST CRKVE I SVIJET

Sakramentalnost Crkve ne iscrpljuje se time što zajednica vjernika po sakramentalnim činima na sebi ostvaruje spasenje i tako učvršćuje svoje zajedništvo s Kristom. Time se Crkva konstituira i sama postaje

34. Ondje I, 7, 2; II, 9, 1; 10, 1; 14, 1; 15, 1; IV, 31, 1.

35. Usp. MÜLLER, *Die Eucharistie als Mahlopfer und Opfermahl*, u *Gott in Welt, Festgabe für K. Rahner II*, Freiburg 1964, str. 129—134.

36. *De Ecclesia* II, 11, 2.

37. Ondje III, 26, 1.

38. Ondje I, 7, 2.

39. Ondje III, 21.

40. Ondje.

sakramenat Kristova djelovanja u svijetu u svojoj mnogovrsnoj vidljivosti po hijerarhiji i laicima, obiteljskim i župskim zajednicama, po životnom svjedočenju svakoga pojedinog vjernika. Crkva kao cjelina, ispunjena Duhom, ne može se zatvoriti u sebe. Ona je zemaljski znak Kristova svećeništva, proroštva i njegove kraljevske vlasti. Svojim životom i djelovanjem u svijetu jest slava Božja te tako daje neprestano hvalu Ocu, a ujedno na sebi ostvaruje sve više proslavu Glave. Ali »Crkva je također zemaljski znak Krista koji šalje Duha čiju puninu posjeduje. Zato je Crkva sama ispunjena Duhom koji onda saopćava svijetu«⁴¹. Kao vidljivi Kristov znak ona je »oruđe otkupljenja«⁴², jer u njoj i po njoj proslavljeni Krist vrši svoje djelovanje u svijetu. Zato Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu ističe da svako dobro koje Božji narod može pružiti svijetu proizlazi od toga što je »Crkva opći sakramenat spasenja« koji otajstvo Božje ljubavi prema ljudima ujedno očituje i ostvaruje⁴³. To djelovanje Crkve kao sakramenta naspram svijetu jest u tome što ona svim ljudima treba očitovati i pružati ono što jest — Kristov misterij⁴⁴. Duh kojim je ispunjena Glava širi se na zajednicu vjernika i po njoj djeluje u svijetu. Crkva time u Kristu kao sakramenat ostvareno uskrsno otajstvo smrti, uskrsnuća, uzašašća i slanja Duha Svetoga. I kao djelotvorni znak ona to otajstvo ostvaruje u svijetu u kojem je prisutna.

Svojom sakramentalnošću prema svijetu postaje ujedno znak i oruđe ujedinjenja — »sacramentum unitatis«⁴⁵ — svega ljudskog roda. Od uzašašća do paruzije Krist, sjedeći s desne Ocu, neprekidno djeluje u svijetu da ljude dovede k Crkvi i po njoj ih tjesnije sjedini sa sobom⁴⁶. Grijeħ je čovjekov unio razdor u svijet⁴⁷. Pobjeda nad grijehom koju je Krist ostvario svojom smrću i uskrsnućem a koja se nastavlja u Crkvi i po Crkvi jest zato najbolje sredstvo ujedinjenja čitavog ljudskog roda tako da se svi stave pod jednu Glavu — Krista.

Ovaj je vid sakramentalnosti temelj svega apostolata i misijske djelatnosti Crkve te ima silnu životnu vrijednost. Crkva kao cjelina, ako hoće biti vjerna svojoj naravi, treba da u svojoj vidljivosti očituje i stvarno omogućuje pobjedu nad grijehom i posljedicama grijeha. Stoga ona nikad ne smije — takva je njezina narav i poslanje kao sakramenta — ostati zatvorena i nezabrinuta za svijet. Da bi odgovorila tom zahtjevu svoje naravi, mora se truditi da uvijek bude otvorena i vjerna Bogu, ali i svijetu. Njezina dvostruka otvorenost i vjernost ostvaruje se u njezinom povijesnom putovanju. Crkva je u Kristu »opći sakramenat

41. SCHILLEBEECKX, E. H., nav. dj., str. 193.

42. *De Ecclesia* II, 9, 2.

43. Ondje IV, 45, 1.

44. Ondje I, 8, 4.

45. Usp. WITTE, JAN T., *La Chiesa, «sacramentum unitatis» del cosmo e del genere umano*, u *La Chiesa del Vaticano II*.

46. *De Ecclesia* VII, 48, 2; I, 1.

47. Ondje II, 13, 1: »Svi su ljudi pozvani u novi Božji narod. Radi toga ovaj narod, ostajući jedan i jedini, mora se protegnuti na cijeli svijet i na sve vjekove, da se ispuni odluka volje Boga koji je u početku stvorio jednu ljudsku narav i odlučio da djecu svoju koja su bila raspršena, napokon skupi u jedno (usp. Iv 11, 52)«. Usp. LUBAC, H., *Catholicisme, Les aspects sociaux du dogme*, str. 3--55.

spasenja«, i to ljudima s kojima je veže ista povijesna sudbina. Zato je potrebno da onim generacijama s kojima živi — a to su sve generacije — poput Krista služi i čini dobro. Tako svojim vanjskim djelovanjem, po djelima nesebične ljubavi odražuje i prenosi Duha koji je neprestano obnavlja i pomlađuje⁴⁸. Ovo djelovanje Crkve u svijetu ostvaruje se po svakome članu koji je znak i oruđe Krista Svećenika, koji sve posvećuje i daje hvalu Ocu, Krista Proroka koji unosi istinu u svijet, Krista Kralja koji sve stvari usmjeruje njihovoj pravoj svrsi. Svojim životom svaki vjernik uprisutnjuje otkupiteljsku milost⁴⁹ i radi na stvaranju novoga čovjeka u Kristu Spasitelju. To svjedočanstvo životom jest zahtjev samog dinamizma — sile Duha — koji ispunjava Crkvu. Zatvaranje u sebe i pasivnost značila bi negaciju otpiñonog stanja Crkve u koje ulazi svaki pojedinac po zajedinstvu s Kristom.

Svoju sakramentalnost Crkva ostvaruje i prema kozmosu. Milost zahvaća čitava čovjeka, dušu i tijelo, a po čovjeku rad i sve materijalne stvari. Po Crkvi svijet nije više svijet koji prolazi nego »postaje svijet u kojem su novo nebo i nova zemlja već započeli na jedan misteriozan način«⁵⁰. Ovime rad, progres i razvoj svijeta dobivaju kršćanski smisao silne dubine. Kršćani se uvrštavaju u ovozemaljski rad i brigu za svijet te ga pripravljaaju — šireći na njemu od punine Kristove kojom su ispunjeni — za konačno dovršenje. »Ne radi se o tome da se svijet posveti u smislu da se odvoji i za Boga odredi koja profana stvar. Radi se o tome da se posveti profano kao takvo«⁵¹. A to znači da svaka stvar služi svrsi koju je Bog odredio u svome spasiteljskom planu⁵². Kršćani tim svojim djelovanjem već sada ostvaruju otkupljenje koje će biti »dovršeno tek u nebeskoj slavi kada dođe vrijeme obnove svijeta (Dj 3, 21), i kada će se s ljudskim radom u Kristu obnoviti i cijeli svijet koji je tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe (usp. Ef 1, 10; Kol 1, 20; 2 Petr 3, 10—13)«⁵³.

Tako Crkva koja je u Kristu sakrament, to jest vidljivi znak Božje prisutnosti i djelovanja kroz povijest, s Kristom, na čijoj punini participira (Ef 1, 23; Kol 2, 10), preobražava i pobožanstvenjuje čovjeka a po njemu i čitav kozmos.

48. *De Ecclesia* I, 4, 1.

49. Ondje IV, 33, 2: »Laici su posebno pozvani da Crkvu učine prisutnom i djelatnom u onim mjestima i prilikama gdje ona samo po njima može da postane sol zemlje. Tako je svaki laik radi samih darova koje je primio ujedno svjedok i živo oruđe misije same Crkve 'prema mjeri u kojoj mu je Krist dao svoj dar' (Ef 4, 7)«. — IV, 31: »Laici žive u svijetu, to jest u svim i pojedinim dužnostima i poslovima svijeta i u redovitim prilikama obiteljskog i društvenog života kojima je kao protkan njihov život. Tu su oni od Boga pozvani da doprinesu, kao iznutra poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost vođeni evanđeoskim duhom i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svijetleći svjedočanstvom svoga života, vjerom i ljubavlju. Na njih dakle posebnim načinom spada da sve vremenite stvari s kojima su tijesno vezani tako rasvijetle i urede da uvijek budu učinjene po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja«. — IV, 38: »Svaki laik mora biti pred svijetom svjedok uskrsnuća i života Gospodina Isusa i znak živoga Boga... Jednom riječju, 'što je duša u tijelu, to neka budu kršćani u svijetu'«.

50. WITTE, JAN T., nav. članak, str. 517.

51. Ondje.

52. *De Ecclesia* IV, 36.

53. Ondje VII, 48, 1.

BILJEŠKA O DISKUSIJI. Ovo je predavanje izazvalo osobito živu diskusiju, u kojoj su iznesene zanimljive misli o vezi Crkve i sakramenata, Kalvarije i Crkve, o samim problemima sakramentalne teologije i teologije znaka. Sudjelovali su u diskusiji svećenici: vlč. J. Matković, dr I. Kopic, p. dr R. Brajčić, Zv. Starčević, lic. A. Benveniste i preuzv. mons. dr G. Bukatko, nadbiskup beogradski.